

АНАЛІЗ НЕСВОЄЧАСНОЇ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ У ЛИПНІ 2018 РОКУ

АНАЛІЗ НЕСВОЄЧАСНОЇ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ У ЛИПНІ 2018 РОКУ

© **Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2018**

вул. Лютеранська, 28а, офіс 1
01024, м. Київ, Україна
info@feao.org.ua
www.feao.org.ua
www.facebook.com/feao.vru/

Мета дослідження – проаналізувати затримку виплати пенсій у липні 2018 року. Вивчено питання законодавчого ухвалення підвищення пенсій військовослужбовцям, що не було враховано в бюджеті Пенсійного фонду України. З’ясовано, що основною причиною затримки виплат пенсій протягом липня 2018 року стало зміщення графіку фінансування виплат, а не касові розриви єдиного соціального внеску або тимчасові технічні неполадки, про що заявляли Пенсійний фонд України та ПАТ «Укрпошта».

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України створено в рамках проекту, що імплементується консорціумом партнерів, адмініструється Вестмінстерською фундацією за демократію (WFD) та фінансується програмою «Підтримка реформи управління державними фінансами» Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального Міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини (BMZ) та Міністерства Великобританії з питань міжнародного розвитку (DfID).

Завдання Офісу полягає в посиленні ефективності та якості економічного та фінансового законодавства, яке розробляє й ухвалює Верховна Рада України, та підвищенні використання наявної в Україні фінансової інформації для здійснення ефективного нагляду за діяльністю Уряду.

Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук тексту необхідно отримати напряму від власників прав.

Підготували: Максим Усар, к. е. н. Алла Іващенко.

За загальною редакцією Віктора Мазярчука.

Думки, висловлені в матеріалах авторів, необов’язково відображають точку зору ОФЕА, його працівників або представників наглядової ради.

Автори не є співробітниками, не консультують, не володіють акціями та не отримують фінансування від жодної компанії чи організації, яка мала б користь від цього матеріалу, а також жодним чином з ними не пов’язані.

© **Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2018**

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ, ПОВ’ЯЗАНИХ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ	7
2. СПЛАТА ЄСВ.....	14
3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ	15
ВИСНОВКИ.....	17

ВСТУП

Одна з важливих функцій Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) – своєчасна виплата пенсій пенсіонерам. Протягом довгого часу не існувало проблем з виплатою пенсій, проте в липні 2018 році затримка відбулася по всій Україні. Причини та можливі пояснення такої ситуації широко висвітлювалися у всіх засобах масової інформації.

Державні органи та організації, зокрема ПФУ та ПАТ «Укрпошта», які мають забезпечувати своєчасність виплат пенсій, висловили різноманітні версії про причини затримки. Сьогодні публікації з деякими з них неможливо знайти, оскільки їх видалили або змінили формулювання, а липневі пенсії вже виплачені пенсіонерам. Однак що насправді спричинило затримку виплат і чи вирішені всі питання, через які подібна ситуація може повторитися?

У дослідженні проаналізовано внесення змін до законодавчої бази про підвищення пенсій військовослужбовцям, розглянуто доходи та видатки ПФУ і запозичення коштів ПФУ в Державної казначейської служби України з єдиного казначейського рахунку, проаналізовано сплату ЄСВ у 2016–2018 рр., досліджено особливості забезпечення пенсій військовослужбовцям та описано хронологію подій затримки виплати пенсій у липні 2018 року.

1. ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ

11 жовтня 2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» №2148-VIII¹.

Закон мав на меті створення справедливої системи пенсійного страхування, а саме:

- відновлення диференціації розмірів пенсій залежно від отриманого заробітку та страхового стажу шляхом проведення перерахунків пенсій з 01.10.2017 року;
- зміну механізму відшкодування пільгових пенсій на сплату роботодавцями підвищеної ставки єдиного внеску за працівників, зайнятих на особливо шкідливих та особливо важких роботах;
- впровадження єдиних підходів для обчислення пенсій відповідно до норм Закону №1058 держслужбовцям, науковцям, посадовим особам місцевого самоврядування, прокурорам, працівникам Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції;
- звільнення солідарної системи від невластивих для неї видатків, зокрема відшкодування доплати до прожиткового мінімуму, виплати цільової грошової допомоги на прожиття інвалідам війни та учасникам бойових дій, відшкодування єдиного внеску за працюючих інвалідів на підприємствах УТОС, УТОГ, видатків на фінансування пільгових пенсій.

7 листопада 2017 року народний депутат України від політичної партії «Народний фронт» Дмитро Тимчук виступив із заявою у соцмережі Facebook², що в Законі №6614 уряд не врахував підвищення пенсій для військових пенсіонерів. Також він зазначив, що 1 листопада 2017 року Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) мав винести на розгляд Парламенту окремий законопроект про підвищення пенсій військовим, однак цього не сталося.

¹ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій». Отримано 31.07.2018 року з <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-19>.

² Относно повышения пенсий военным пенсионерам. Д. Тимчук, особиста сторінка у Facebook. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.facebook.com/dmitry.tymchuk/posts/1367940563334595>.

11 січня 2018 року КМУ затвердив Постанову №8 «Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2018 рік»³.

Міністерство соціальної політики України (у межах розподілу видатків між бюджетними програмами Міністерства в 2016–2020 рр.) запланувало видатки на 2018 рік з державного бюджету України на пенсійні виплати розміром 166 млрд грн (141 млрд грн було заплановано Міністерством фінансів у проекті державного бюджету України на 2018 рік та 25 млрд грн не забезпечено фінансовим ресурсом). Фактично, на 2018 рік надходження з державного бюджету України затверджено розміром 139 млрд грн.

17 січня 2018 року на засіданні КМУ Прем'єр-міністр Володимир Гройсман доручив перерахувати пенсії військовослужбовцям⁴.

21 лютого 2018 КМУ ухвалив Постанову №103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб»⁵, якою передбачено підвищення пенсій військовослужбовцям з 1 січня 2018 року.

Згідно із заявою Прем'єр-міністра Володимира Гройсмана 21 лютого в ефірі програми «Подобиці» (телеканал «Інтер») ⁶, підвищені пенсії військові пенсіонери отримали вже у квітні та березні. Також він зазначив, що грошей на підвищення буде достатньо, вони передбачені бюджетом самого ПФУ, а виплати будуть здійснені без залучення додаткових фінансових ресурсів.

У межах бюджетної програми «Фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами,

3 Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2018 рік» №8 від 11.01.2018 року. Отримано 31.07.2018 року з <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2018-%D0%BF>.

4 Вступне слово Прем'єр-міністра Володимира Гройсмана на засіданні Кабінету Міністрів України 17.01.2018 року. Отримано 31.07.2018 року з: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/vstupne-slovo-premyer-ministra-volodimira-grojsmana-na-zasidanni-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-17-sichnya-2018-roku>.

5 Постанова Кабінету Міністрів України «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» №103 від 21.02.2018 року. Отримано 31.07.2018 з <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-pererahunok-pensij-osobam-yaki-zvilneni-z-vijskovoyi-sluzhbi-ta-deyakim-inshim-kategoriyam-osib>.

6 Podrobnosti.ua. Премьер-министр в прямом эфире дал ответы на главные вопросы. Отримано 31.07.2018 року з <http://podrobnosti.ua/2227503-premyer-ministr-v-pryamom-efire-dal-otvety-na-glavnye-voprosy.html>.

та дефіциту коштів Пенсійного фонду»⁷ та помісячного розпису асигнувань загального фонду державного бюджету України Міністерства фінансів України було заплановано, що пікове забезпечення виплат пенсій з державного бюджету України припадає на березень. Тобто підвищені пенсії для військовослужбовців не були своєчасно виплачені в січні-лютому, а перенесені на березень. Більш детальна інформація подана на рис. 1.

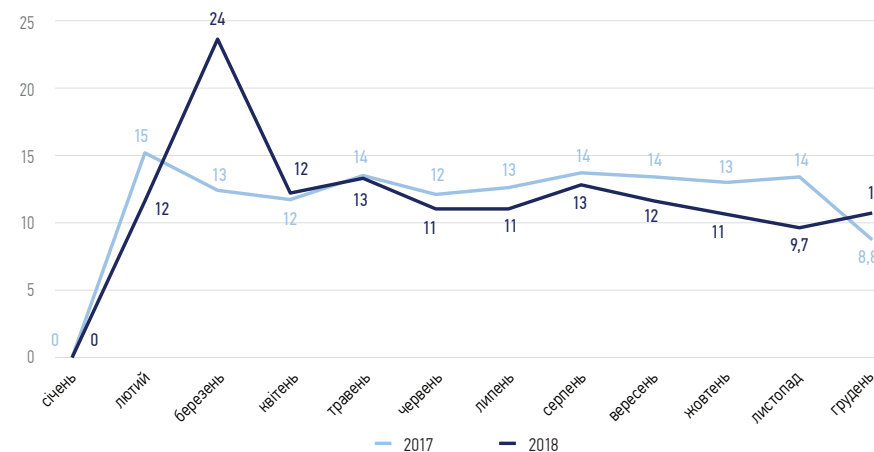

Рис. 1. Динаміка виплат пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами ПФУ, 2017–2018 рр., млрд грн

Джерело: складено авторами на основі даних, наданих Міністерством фінансів України.

Таким чином, уряд заздалегідь запланував пікові виплати підвищених пенсій у березні. У цьому місяці підвищили пенсії військовослужбовцям та здійснили виплати за попередні – січень і лютий. При цьому в бюджеті ПФУ не було заплановано забезпечення підвищених пенсій військовослужбовцям.

Згідно з помісячним розписом запланованих та фактичних видатків ПФУ за січень-липень 2018 року фактичні видатки тільки в січні не перевищили заплановані. Більш детальна інформація представлена на рис. 2.

7 Доходи пенсійного фонду України. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.pfu.gov.ua/33937-dohody-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny/>.

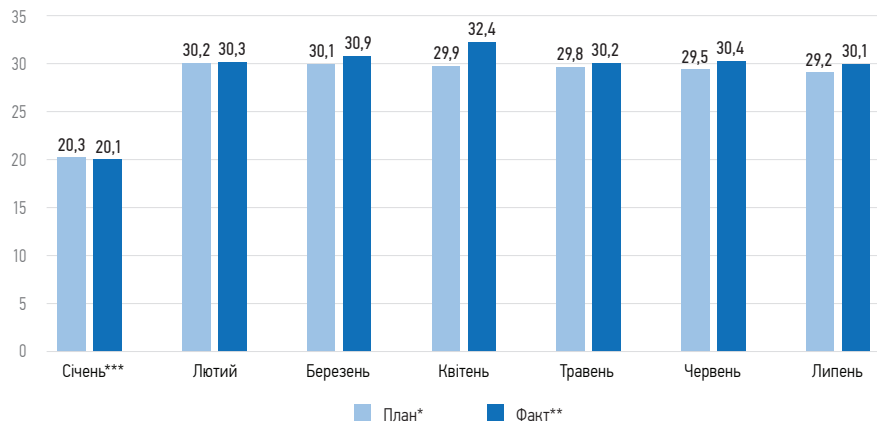

Рис. 2. Помісячний розпис запланованих та фактичних видатків ПФУ за січень-липень 2018 року, млрд грн

Джерело: складено авторами на основі даних, наданих Пенсійним фондом України.

* без перерахованих пенсій військовослужбовцям згідно із Постановою КМУ №103 від 21.02.2018 року (проект постанови КМУ на розгляді в КМУ).

** фактичні видатки на пенсійні виплати та інші видатки (з урахуванням перерахованих пенсій військовослужбовцям згідно із Постановою КМУ №103 від 21.02.2018 року).

*** окрім виплаченої у грудні 2017 року частини пенсій січня 2018 року.

Таким чином, перевищення факту видатків ПФУ над планом станом на початок серпня становить 5,1 млрд грн.

Перевищення планових показників найбільш вірогідно пов'язане з виплатою підвищених пенсій військовослужбовцям, які не були заплановані в бюджеті ПФУ.

На рис. 3 представлено доходи та видатки ПФУ в 2018 році.

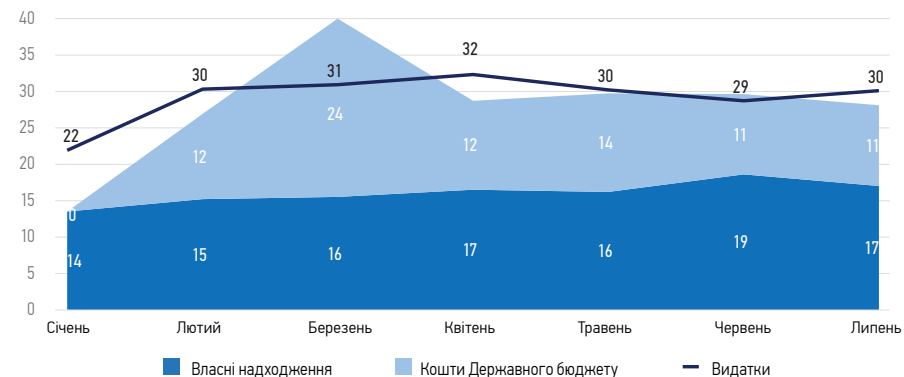

Рис. 3. Доходи та видатки ПФУ в 2018 році, млрд грн

Джерело: складено авторами на основі даних, наданих Державною фіскальною службою України.

Відповідно до рис. 3 перевищення доходів над видатками відбулося тільки в березні (внаслідок значного надходження коштів з державного бюджету України) та в червні (внаслідок зменшення видатків на 1,5-2 млрд грн порівняно з іншими місяцями).

Через нестачу коштів для виконання своїх функцій та виплати пенсій ПФУ протягом семи місяців 2018 року здійснював запозичення в Державній казначейській службі України з єдиного казначейського рахунку.

З січня по липень 2018 року ПФУ запозичив 50 млрд грн, з яких станом на 01.08.2018 року повернув 40 млрд грн. Більш детальну інформацію представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Позики Пенсійного фонду України в Державній казначейській службі України в січні-липні 2018 року, млрд грн⁸

Місяць	Розмір запозичення
Січень	10,2
Лютий	6,7
Березень	0
Квітень	8,8
Травень	9,2
Червень	10,5
Липень	4,7

⁸ www.e-data.gov.ua.

Протягом січня-червня спостерігалася тенденція, коли ПФУ отримував запозичення, починаючи з другої декади місяця. Однак у липні ПФУ отримав позику лише з 24 числа і протягом трьох наступних днів. Він звертався до Державної казначейської служби України в липні раніше, однак позитивного рішення не було через відсутність коштів на єдиному казначейському рахунку, що і стало основною причиною затримки виплати пенсій у липні.

20 липня 2018 року на сайті міста Кременчук 05366.com.ua⁹ з'явилася перша новина про затримку виплати пенсій.

Починаючи з 21 липня, такі відомості почали надходити з усіх регіонів України.

Реакція державних органів (ПФУ, ПАТ «Укрпошта») з'явилася 24 липня 2018 року.

24 липня 2018 року на сайті ПФУ в новині «До уваги громадян!» ішлося про зміщення графіку фінансування виплат, зумовленого касовими розривами єдиного соціального внеску. На цю новину у своїх публікаціях посилаються багато ресурсів, наприклад сайт «Економічна правда»¹⁰. Наразі вона зникла з сайту ПФУ¹¹, але її текстову частину можна побачити в блоці новин ТСН (телеканал 1+1) від 25 липня 2018 року на Youtube (25 секунда відеосюжету)¹².

24 липня 2018 року ПАТ «Укрпошта» сповістило про тимчасові технічні неполадки, що спричинили затримку виплати пенсій. На цю новину з таким формулюванням посилаються багато інформаційних сайтів¹³,

9 www.05366.com.ua. На сьогодні тривають затримки пенсії в Кременчуці. Незабаром українцям заборонять одночасно отримувати пенсію та працювати. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.05366.com.ua/news/2102712>.

10 Економічна правда. У Пенсійному фонді виправдалися за затримку пенсій. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.epravda.com.ua/news/2018/07/25/639008/>.

11 Сайт Пенсійного фонду України. Отримано 31.07.2018 року з http://www.pfu.gov.ua/54176-do-uvagy-gromadyan_trashed/.

12 ТСН. Гройсман наказав до кінця тижня вирішити питання із затримкою пенсій. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.youtube.com/watch?v=F9JUj8rPtA>.

13 5 канал. В Україні затримують виплату пенсій – в «Укрпошті» та Пенсійному фонді назвали причину. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.5.ua/suspilstvo/v-ukraini-zatrymuiut-vyplatu-pensii-v-ukrposhti-nazvaly-prychynu-174330.html>. Економічна правда. «Укрпошта» назвала винних у затримках пенсій. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.epravda.com.ua/news/2018/07/24/638997/>.

однак сьогодні її текст змінено: у ньому йдеться, що виплата пенсій за період з 4 по 21 липня здійснена повністю, до ПАТ «Укрпошта» надійшло фінансування від Пенсійного фонду України по 25 липня, а з 26 по 28 липня буде виплачено решту коштів¹⁴. Фактично, кошти надійшли до ПАТ «Укрпошта» від ПФУ, але вони були отримані від Державної казначейської служби України з єдиного казначейського рахунку.

27 липня 2018 року Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман на своїй сторінці в соцмережі Facebook зазначив, що фінансування виплат пенсій за липень 2018 року повністю завершено¹⁵.

У наступному розділі доцільно проаналізувати основне джерело надходжень ПФУ – ЄСВ у 2018 році та порівняти динаміку надходжень з аналогічним періодом 2016–2017 рр.

14 Укрпошта. Шановні клієнти! Отримано 31.07.2018 року з <https://ukrposhta.ua/shanovni-kliyenti-7/>.

15 Володимир Гройсман, особиста сторінка у Facebook. Отримано 31.07.2018 року з <https://www.facebook.com/volodymyrgroysman/posts/763841267118123>.

2. СПЛАТА ЄСВ

Починаючи з липня 2016 року, спостерігається перевищення фактичних надходжень ЄСВ над плановими. Тільки в липні 2018 року вперше з 2016 року фактичні надходження були меншими за заплановані (на 292 млн грн).

Найбільші темпи перевищення фактичних надходжень ЄСВ над плановими спостерігалися в 2017 році (112% у середньому за рік). За 7 місяців 2018 року темпи перевищення фактичних надходжень ЄСВ над плановими в середньому становлять 104%. Станом на 1 серпня 2018 року надходження ЄСВ (за січень-липень) майже зрівнялися з надходженнями ЄСВ за весь 2016 рік (127 млрд грн та 132 млрд грн відповідно).

Більш детальна інформація представлена на рис. 4.

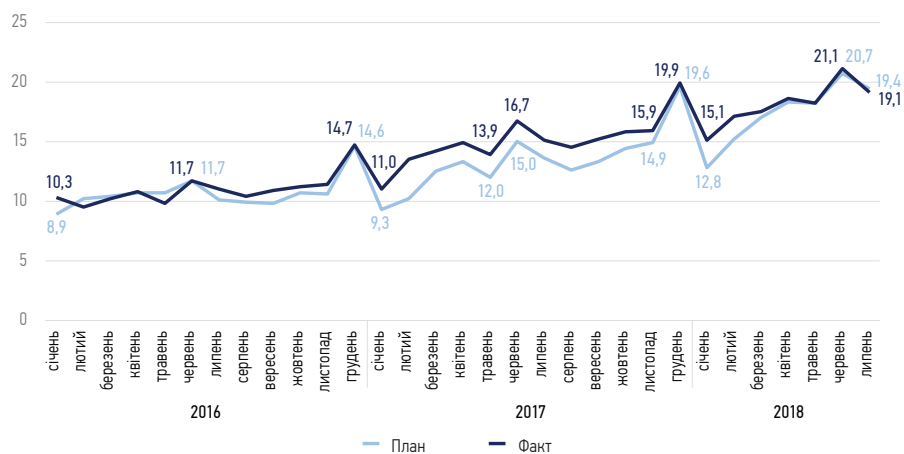

Рис. 4. План/факт надходжень з ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2016–2018 рр., млрд грн

Джерело: складено авторами на основі даних, наданих Державною фіскальною службою України

За січень-липень 2018 року фактична сплата ЄСВ перевищила заплановану на 5,1 млрд грн. Таким чином, касовий розрив у липні 2018 року не міг відбутися.

Ще одним важливим питанням для аналізу несвоєчасної виплати пенсій є пенсійні виплати військовослужбовцям, динаміку яких розглянуто в наступному розділі.

3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ

За шість місяців 2018 року (станом на 01.01.2018 та 01.07.2018 рр.) кількість отримувачів пенсії скоротилася на 284 тис. осіб. Найбільшого скорочення зазнала група осіб, що отримують пенсію за віком (218 тис. осіб, або 2%). Позитивна динаміка в прирості осіб, що отримують пенсію, спостерігається лише в групі «Довічне утримання суддів» (зростання на 66 осіб, або 2%). Більш детально на рис. 5.

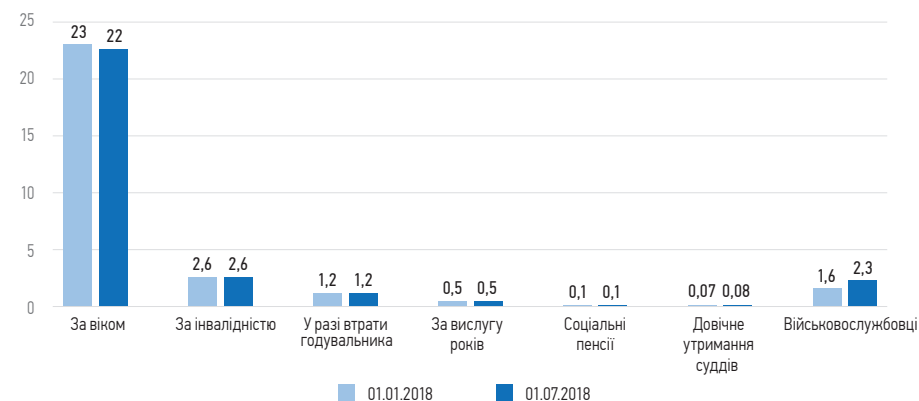

Рис. 5. Розподіл пенсійних виплат за групами станом на 01.01.2018 та 01.07.2018 рр., млрд грн

Джерело: складено авторами на основі звітів¹⁶.

Кількість осіб, що отримують пенсію як військовослужбовці, за шість місяців скоротилася на 6 956 осіб, або 1,7%.

З 01.01.2018 по 01.07.2018 рр. середній розмір пенсії найменше зріс у групі осіб, що отримують пенсію «За інвалідністю» (зростання на 5,01 грн), найбільше – у групі осіб, що отримують пенсію як військовослужбовці (зростання на 1 307,80 грн).

¹⁶ Пенсійний фонд України. Розподіл пенсіонерів по видах та розмірах призначених пенсій на 01.01.2018 року. Отримано 31.07.2018 року з <http://www.pfu.gov.ua/32624-dani-pro-serednij-rozmir-pensijnovyi-vyplaty-stanom-na-01-01-2018-roku/>. Пенсійний фонд України. Розподіл пенсіонерів по видах та розмірах призначених пенсій на 01.07.2018 року. Отримано 31.07.2018 року з <http://www.pfu.gov.ua/38544-stanom-na-01-07-2018-roku/>.

Відповідно, з 01.01.2018 року почала зростати частка виплати пенсій військовослужбовцям порівняно з іншими статтями бюджету ПФУ. За шість місяців поточного року (станом на 01.01.2018 та 01.07.2018 рр.) загальна виплата пенсій військовослужбовцям зросла на 697 млн грн.

Таким чином, саме стаття виплати пенсій військовослужбовцям має найбільший темп росту серед інших статей бюджету Пенсійного фонду України за шість місяців 2018 року. З огляду на потребу надалі виплачувати підвищені пенсії військовослужбовцям на кінець 2018 року ПФУ бракуватиме коштів (для своєчасної виплати пенсій) розміром приблизно 1,4 млрд грн (0,7 млрд грн за перше півріччя 2018 року та 0,7 млрд грн за друге півріччя 2018 року).

ВИСНОВКИ

Незважаючи на ухвалення в жовтні 2017 року закону про підвищення пенсій, уряд не підготував відповідного документа про підвищення пенсій для військовослужбовців. Лише після розголосу цього питання постфактум КМУ в лютому 2018 року ухвалив Постанову №103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» про підвищення пенсій військовослужбовцям (уже після затвердження бюджету Пенсійного фонду України (11 січня 2018 року)).

Глава уряду наголосив, що кошти на виплату пенсій військовослужбовцям передбачено в бюджеті ПФУ. У державному бюджеті України вони були заплановані (з піком на березень 2018 року), однак у самому бюджеті ПФУ не було передбачено підвищення пенсій для військовослужбовців. Таким чином, пенсійні виплати військовослужбовцям мали зростати, але це не було закладено в бюджеті ПФУ, тому для своєчасної виплати пенсій та виконання своїх функцій він здійснював запозичення з єдиного казначейського рахунку. У липні ПФУ отримав позику лише 24 числа. Він звертався до Державної казначейської служби України раніше, проте позитивного рішення не було через відсутність коштів на єдиному казначейському рахунку. Така ситуація призвела до того, що в липні 2018 року в ПФУ не вистачало коштів для своєчасної виплати пенсій.

20 липня 2018 року з'явилося перше згадування про затримку виплати пенсій. 21 липня 2018 року затримки з виплатами пенсій стали масовими. Реакція відповідальних державних органів з'явилася тільки 24 липня 2018 року: публікувалися суперечливі і часто необґрунтовані заяви (наприклад, посилення на касові розриви зі сплати ЄСВ). Деякі заяви видалили з офіційних Інтернет-сторінок відповідних державних органів (ПФУ, ПАТ «Укрпошта») через декілька днів після публікації.

Сума пенсій для військовослужбовців у бюджеті ПФУ з січня по липень 2018 року зросла на 43% і має тенденції до подальшого збільшення. На кінець 2018 року, враховуючи підвищення пенсій військовослужбовцям, у бюджеті ПФУ бракуватиме коштів (для своєчасної виплати пенсій) розміром приблизно 1,4 млрд грн. Зважаючи на це, уряд має ухвалити зміни до бюджету Пенсійного фонду України.

вул. Лютеранська, 28а, офіс 1
01024, Київ, Україна
info@feao.org.ua
www.feao.org.ua
www.facebook.com/feao.vru/

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2018
Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук
тексту необхідно отримати напряму від власників прав.